

Adevărul est greu de stabilit. Astfel de gropi ar putea fi și în alte zone ale țării. Nici asta nu vom afla, poate, niciodată. Pentru a se ascunde aceste mișelii, se emiteau, uneori după ani de zile, certificate de deces într-unul din numeroasele penitenciare din țară. Se mai întâmpla însă ca, din exces de zel, câte un prigonit să moară în două locuri. Într-un astfel de caz, după ce timp de câteva zile am căutat gropi comune în județul Neamț, mă întreb: de fapt, în ce prăpastie zac, acoperite cu câteva lopeți de pământ, osemintele celui ucis?"

Dana HĂDĂREANU

Din păcate, toate strădaniile depuse de unii ziariști pentru a fi cunoscute atrocitățile ce au avut loc sub regimul comunist, s-au lovit de nepăsarea unei mari majorități a opiniei publice, având răsunet doar în rândul celor ce au patronat aceste crime, făcându-i să ia imediat măsuri în a abate atenția oamenilor în alte direcții, prin tot felul de diversiuni. Dar crimele nu au avut loc numai la Casa pădurarului sau numai în anul 1949, ele având loc pe o arie mult mai întinsă și într-un timp îndelungat.

Interesantă și zguduitoare este mărturia făcută de Ion Ifrim, care locuiește în apropiere de Dealul Balaurului. Martorul își amintește cum într-o dimineață, a văzut în apropierea drumului ce străbate islazul spre Sarata-Dobreni, doi morți, o femeie și un bărbat, împușcați și având fețele arse cu benzină pentru a nu putea fi recunoscuți, descrise sau fotografiate, ceea ce ar fi constituit un risc în ascunderea identității lor. Cadavrele păreau a fi ale unor oameni tineri și au rămas acolo până a doua zi, apoi au dispărut. Se vorbea că ar fi fost îngropate în marginea pădurii, în apropierea unei fântâni. După câte îmi amintesc, această mărturie a fost făcută și de față cu Dana Hădăreanu, ceea ce ne-a făcut să căutăm fântâna, în speranța că vom găsi vreun semn care să ne indice groapa, deoarece auzisem că fusese pusă o cruce la marginea pădurii, unde ar fi fost îngropați. Nu am găsit nici un semn, dar am întâlnit un bătrân, Dominte Ioan din cătunul Cășărie, pe care l-am întrebat dacă știe

ceva despre cei doi morți, un bărbat și o femeie. Bătrânul ne spune că el nu i-a văzut pe aceștia, dar a văzut la vreo 2 kilometri mai departe de locul unde ne aflam, spre Popești, doi bărbați împușcați și lăsați pentru a fi văzuți de oameni. Or, împușcarea oamenilor, mutilarea și lăsarea lor în văzul lumii era una dintre metodele cele mai eficiente pentru regimul comunist de a pune lacăte pe gurile oamenilor, dar și pentru a-i îngrozi.

Din spusele unor oameni asemenea crime au fost numeroase, dar lansarea de zvonuri că s-ar putea schimba vremurile, că este mare păcat de a scoate morții din groapă și a le tulbura liniștea, dar mai ales nepăsarea regimului neocomunist față de crimele săvârșite și dorința lui Ion Iliescu de a menaja pe autorii crimelor (exemplu: crimele de la Căciulați) au făcut ca oamenii să nu se mai implice în descoperirea altor gropi, unde zac victimele unui regim antiromânesc, impus și condus de la Moscova.

În asemenea situații, oamenii nu mai au curajul să meargă să arate locul unde s-ar fi aflat gropile, spunând doar: *în valea cutare sau aproape de...* Dar cea mai amănunțită mărturie privind împușcarea celor dezgropați din pădurea de pe Dealul Balaurului am auzit-o din gura Elisabetei Avasiloaie din satul Sarata-Dobreni, care locuiește chiar a marginea pădurii.

Aceasta mi-a povestit că în timpul cât au avut loc execuții în pădurea din Dealul Balaurului, un fin al ei, Ilisei Dumitru, era portar la Securitatea din Piatra Neamț și că într-o seară a venit la ei și le-a spus, că vor veni pe la miezul nopții niște militari, care le vor cere să le împrumute hârlețul, lopata și târnăcopul, deoarece au de săpat o groapă în pădure, în care vor fi îngropați niște oameni care trebuie să fie împușcați. Le-a spus să nu le fie frică, deoarece nu sunt oameni din județ, fiind aduși dinspre Galați și Brăila.

În adevăr, pe la miezul nopții, au venit niște militari care le-au cerut să le dea un hârleț, o lopată și un târnăcop, pe care le vor restitui. Oamenii - și în special femeile din Sarata-Dobreni - pe atunci se sculau dis-de-dimineată și se

duceau la oraș cu ouă, lapte și alte produse pentru a le vinde în piață. Întrucât nu mai putea dormi în urma celor auzite, Elisabeta Avasiloiu s-a sculat pentru a se duce și ea mai devreme la oraș, dar la intrarea în pădure a dat peste o mulțime de femei care fuseseră oprite să treacă mai departe. După ce s-a făcut ziuă, un ofițer le-a spus că le dă voie să se ducă la oraș, dar să meargă numai pe partea stângă a drumului și că nu au voie să privească la dreapta. Din loc în loc erau militari înarmați care le urmăreau dacă respectă indicațiile primite. Când s-au întors din oraș drumul era liber, dar prin sat începuseră să se vorbească de împușcarea unor oameni în timpul nopții.

Din relatările mai multor oameni, execuția victimelor a fost condusă de maiorul de Securitate Munteanu, fiul zugravului Munteanu, care locuia lângă oborul orașului și care după acoperirea cadavrelor a plecat spre Piatra Neamț într-o mașină a Securității. Din aceleași relatări reiese că în ziua respectivă au avut loc mai multe execuții, dar în diferite locuri. Gheorghe Rebegea care era cioban pe atunci, afirmă că a auzit în aceeași zi oameni văietându-se și rugându-se să nu-i împuște, pe la orele 10 dimineața. S-au găsit în diverse locuri, cizme, căciuli. Gheorghe Albu i-a luat unui mort bocancii din picioare, ajungând pentru acest lucru de râsul satului. Costache Radu, cioban, a găsit prin pădure o căciulă brumărie etc. Mai mulți oameni afirmă că în Poiana Căescului, într-o groapă, ar fi fost îngropate 40 de victime, iar în Poiana lui Vârlan, Neculai Mihălache mi-a povestit că ar fi fost împușcate 16 persoane, printre care și o femeie tânără și frumoasă, purtând un păr lung de culoare blond-închisă (aproape castaniu), după împușcare fiind trasă de păr și aruncată în groapă. L-am rugat să-mi arate locul, dar din cauza bătrâneții și fiind și bolnav nu s-a încumetat să meargă, distanța fiind destul de mare și terenul accidentat.

Din spusele lui Vasile Matei, teroarea a început încă din 1949. Îmi povestește și un lucru pozitiv, dar din păcate foarte rar și anume cum, în ziua de 26 octombrie 1949 (de Sf. Dumitru), intrând în cooperativa din Dobreni l-a găsit pe Tofan Bu-

ruiană, activist de partid, împreună cu 6 milițieni străini. Fiind alături de ei, îl aude pe acesta spunându-le milițienilor că le dă amănunte, dar nu în cooperativă, ci când vor ieși afară. După ce s-a înnoptat au părăsit cu toții cooperativa, îndreptându-se spre Sarata-Dobreni. Ajunși în mijlocul satului Tofan Buruiană le spune unde locuiesc Gheorghe Avasiloaie, Ioan Avadane și Vasile Matei și cum pot ajunge la ei. Îi face semn lui Vasile Matei să-l urmeze și-i spune să nu se ducă acasă deoarece milițienii au ordin să-i aresteze pe cei trei de care vorbise mai înainte. Povestește apoi cum s-a ascuns la marginea pădurii și privea cum este căutat prin casă, prin grajd și că în noaptea aceea nici unul din cei trei nu a fost găsit acasă, scăpând de arestare. După acest eveniment a părăsit satul, întorcându-se după mai bine de un an, când vremurile s-au mai liniștit. Din mărturiile lui Vasile Matei, au fost găsite cadavre de oameni și la Cotu Ciocoței, într-o tarla de in, confirmându-se astfel nenumăratele locuri unde au avut loc execuții.

Într-una din zile, un om îmi indică un loc unde a auzit că ar fi fost o groapă comună. În ziua următoare m-am dus iarăși în pădure și am început să sap în acel loc, dar am fost întrerupt din muncă de un trecător, care râzând mă întreabă dacă am găsit vreo comoară. Nu m-a supărat gluma lui, dimpotrivă, am lăsat hârlețul jos și m-am apropiat de el pentru a-l lămuri ce fel de comoară caut. Auzind ce urmăresc, îmi spune să nu mai sap degeaba acolo și să merg cu el puțin mai în deal, să-mi arate unde au fost împușcați și îngropați 5 oameni. Martorul este Gheorghe Ciorhan din satul Dobreni, iar după aproximativ 150 m oprește căruța, făcându-mi semn să-l urmez pentru a-mi arăta locul unde erau morții. În locul unde ne-am oprit fusese construit un podeț pentru scurgerea apei provenite din ploii, sau din topirea zăpezilor, iar după ieșirea de sub podeț apa făcuse în drumul ei un șanț, prin care curgea la vale. După ce și-a aprins o țigară, începe să-mi povestească cum, într-o zi când se întorcea acasă pe acest drum, în acest loc a simțit un miros puternic de mortăciune. Privind în vale pentru a vedea de unde

vine mirosul, zărește în șanț cum apa a descoperit trupurile unor oameni morți. Știind de crimele care s-au făcut în această pădure, pleacă speriat spre casă. Noaptea, revenindu-i curajul, se hotărăște să treacă iarăși prin acest loc, să se oprească și să vadă ce fel de oameni erau cei din șanț. Dar a doua zi când a ajuns la fața locului, nu se mai simțea mirosul din seara trecută, nu se mai vedeau nici morții, ci numai urma că în timpul nopții aceștia au fost luați de acolo sau îngropați mai adânc.

Tot la fel mi-a vorbit despre această groapă și Vasile Matei, care va susține la fel ca și Gheorghe Ciorhan, că unul din cele 5 cadavre era al colonelului Darie Teodorescu, fostul prefect al județului Neamț în timpul guvernării lui Ion Antonescu, care fusese arestat mai înainte, afirmație bazată pe bănuieli sau datorată unei diversiuni lansată de Securitate, cu scopul de a calma spiritele sau ca o avertizare pentru unele personalități locale. Dar, din câte cunosc eu, fără a avea dovezi certe, colonelul Darie Teodorescu ar fi murit în închisoarea din Aiud.

Or, în urma celor executați la Dealul Mărului, oamenii își amintesc că au fost găsite traiste prin pădure, confecționate din țesături populare specifice zonei din nordul țării, respectiv Bucovina sau Maramureș, în timp ce la Dealul Balaurlui, după mărturisirile făcute Elisabetei Avasiloaie de securistul Ilisei Dumitru, victimele au fost aduse din regiunea Galați. Mai mult, din informațiile culese, șoferul Carp din satul Rădeni, comuna Păstrăveni, în timp ce era conducător auto pe un camion Praga, a transportat într-o noapte oameni arestați din județul Neamț într-o pădure din apropiere de Hârlău, unde au fost executați. Acestor victime li se trimiteau ulterior Certificate de deces din diferite închisori, dar se mai întâmpla ca victimele să moară și în două locuri.

În sprijinul acestei afirmații este edificator cazul lui Nistor Gheorghe din comuna Războieni, județul Neamț, care, prin actele primite de către familie și pe care le prezint în continuare, a murit atât la penitenciarul din Dej, cât și în cel de la Jilava.

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
SFATUL POPULAR AL oraşului Dej
CERTIFICAT DE MOARTE

Seria Ma nr. 707778

Numele: NISTOR

Prenumele tatălui: NISTOR-IOAN

Locul naşterii: Războieni, raionul Piatra Neamţ

Vârsta: 67 ani. Sexul: Bărbătesc

Data morţii: anul 1953 unamienouăsutecincizecişitrei

Luna: Martie, ziua: 5 cinci

Cauza morţii: Insuficienţă cardiacă şi circulatorie

Ultimul domiciliu: Localitatea: Războieni

Strada: / Nr. /

Moartea a fost trecută în registrul Stării Civile din Dej,

Raionul Dej la nr. 61

Din anul: 1953 luna: Martie ziua: 6

Locul morţii: Dej, Raionul Dej

Strada: La Penitenciar

Eliberat astăzi 12 mai 1953 cu nr. 4859

Semnătura,
ss indescifrabilă

SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII

Biroul Scrisori-Audiențe

Nr. 51025 din 25.08.1993

Doamnei

CAIA ANA

Piatra Neamţ, Alea Plaiului nr. 1, bloc A₈

Etaj II, ap. 23, județul Neamţ

La cererea dvs. Înregistrată la nr. C-1949/05 iulie 1993, vă comunicăm că din evidențe rezultă următoarele:

NISTOR GHEORGHE, fiul lui Ioan şi Zoiţa, născut la 26 noiembrie 1886 în comuna Talpa, județul Neamţ, a fost deţinut

la penitenciarul Jilava unde a decedat. Nu este specificată data arestării și nici data decesului

ȘEFUL BIROULUI

ss indescifrabilă

După ce m-am despărțit de Gheorghe Ciorhan am început să sap la locul arătat de el, dar apropiindu-se seara am întrerupt lucrul, pe care l-am reluat a doua zi. Era destul de greu datorită bolovanilor aduși de apă, care la un moment dat m-au făcut să cred că au fost aruncați peste cadavre, pentru ca apa să nu poată să le mai descopere. În cele din urmă mi-am dat seama că încercarea a fost zadarnică și pentru a mă mai odihni, am început să caut alt loc unde ar fi putut să fie îngropate. În scurt timp, nu departe de podețul menționat, am găsit un loc de dimensiunea unui mormânt mai mare, unde pământul părea a fi lăsat, ceea ce m-a făcut să cred că ar fi fost posibil ca morții să fi fost mutați acolo și că pământul s-a lăsat acolo în urma descompunerii trupurilor, încât am început să dau pământul la o parte. Începând de la o adâncime de 40 cm am început să găsesc bucăți de cărămizi sau moloz, dar nu puteam să înțeleg cum de acest moloz este la adâncime și nu la suprafață, cum ar fi fost normal. Eram aproape sigur că aici au fost aduse cadavrele dispărute. Am continuat cu săpatul, ca în cele din urmă să constat că și această muncă a fost de prisos.

Trecând în acest an, 2000, pe la locurile unde am făcut acele săpături, am constatat că ele se prezintă ca acum nouă ani, iar unii oameni care s-au dus să-și revadă pădurile ce urmează să le fie restituite, au observat unele mici denivelări de pământ, de care nu-și amintesc să fi fost mai înainte. Chiar în luna martie 2000, întâlnindu-mă cu oameni care au fost filmați, fie de Traian Tănase sau de Constantinescu, trimisul lui Constantin Ticu Dumitrescu, mă întreabă ce se mai știe despre filmele făcute și de promisiunile că vor apărea în programele televiziunii române.

Parcă pentru a ne convinge că Securitatea nu rămânea in-

diferență față de încercările noastre de a scoate adevărul la suprafață și că eram permanent ținută sub supraveghere, în ziua de 1 decembrie 1990, câțiva membri ai AFDP-Piatra Neamț împreună cu tinerii de la Asociația Dialog Piatra Neamț, după ce a fost depusă o coroană de flori la Cimitirul Eroilor, ne-am deplasat și la groapa comună de la Dealul Balaurului pentru a depune și acolo o coroană de flori și a aprinde câte o lumânare. Însă, spre surprinderea noastră, eram așteptați acolo de Mircea Tănase, Pavel Cucu și de Traian Tănase, cu aparatul de filmat. Or, în jurul gropii nu se vedea să se fi aprins o lumânare, să se fi adus o floare, nimic din ceea ce ar fi putut demonstra că ar fi venit datorită unui sentiment de respect față de victime. Reieșea clar că filmul era cerut de fosta Securitate, pentru a cunoaște cine a luat parte la depunerea coroanei și ce s-a vorbit. Pentru a sfida memoria victimelor, în loc de floare sau o lumânare, au venit cu o sticlă de țuică din care se cinsteau cu nerușinare.

Dacă trupurile, iar mai târziu oasele victimelor de la Dealul Balaurului, nu au putut să aibă la cap o cruce conform datinilor creștine, am considerat ca o obligație morală să fie pusă o cruce la groapa din care au fost scoși, în semn de omagiu pentru jertfa lor, dar și pentru a nu fi dați uitării.

Nu-l pot trece cu vederea pe Gheorghe Negruș, șeful unei secții de confecții metalice la care am făcut comandă pentru cruce, care auzind de destinația ei, în momentul când am voit să o plătesc a refuzat să primească banii, spunând că regretă că nu poate face ceva mai mult pentru aceste victime. Nu-l pot omite nici pe Constantin Todiriță, care întâlnindu-mă întâmplător dis-de-dimineată cu rucsacul în spate și purtând pe umăr crucea și hârlețul, oprește mașina și mă întreabă ce s-a întâmplat.

Auzind despre ce este vorba și știind că am de parcurs în asemenea condiții circa 8-10 km, a renunțat la treburile ce le avea de făcut, și am mers împreună cu mașina pentru a pune crucea la locul de unde au fost scoase oasele. Ajunși la margi-

nea gropii, unde adusesem cu o zi înainte cimentul și balastul necesar, am reușit ca în două ore să ne achităm și de această datorie.

Și totuși, lumea mă întreabă și acum ce s-a făcut sau unde sunt oasele scoase din groapă. După ce au scos din groapă neglijent osemintele, frații Tănase au lăsat groapa neastupată iar pe marginea ei numeroase măturii, neimportante pentru ei. A trebuit să o astup eu, iar mai târziu să nivelez pământul, pentru a nu fi acuzați de localnici că ne-am bătut joc de acești nevinovați morți.

ALTE EXECUȚII

Din discuțiile avute cu oamenii din diverse zone ale județului, am putut să constat că asasinate asemenea celor de la Dealul Mărului sau Dealul Balaurului au mai avut loc și în alte părți ale ținutului Neamț, dar din lipsă de informații precise privind locul unde au fost îngropate victimele, nu s-au putut descoperi probe care să le confirme.

Cele mai importante măturii s-au referit la împușcarea a circa 20-30 de preoți în apropiere de Mănăstirea Neamț. În perioada anilor 1949-1950 au avut loc arestări masive în rândul preoților greco-catolici, dar și asupra celor romano-catolici și ortodocși. Întrucât închisorile erau suprapopulate cu deținuți politici, au fost adunați și ținuți sub stare de arest în clădirea seminarului monahial de la Mănăstirea Neamț, iar o parte dintre aceștia au fost împușcați. M-am deplasat la Mănăstirea Neamț pentru a culege informații de la călugării bătrâni, dar m-am lovit de o tăcere totală, nimeni nevoind să discute despre aceste execuții. Nu pot și nici nu am dreptul să-i judec pe acești călugări bătrâni care nu vor să vorbească despre crimele respective, deoarece vina nu este a lor, ci a celor puși să conducă biserica. Or acești bătrâni, care încă din tinerețe s-au pus în slujba bisericii, intrând în viața monahală, au trebuit să depună un jurământ monahal, iar în legămintele luate a fost și cel